

KNO-4100-04-02/2012
P/12/061

Warszawa, dnia 14 maja 2012 r.

Pan
Prof. dr hab. Michał Kleiber
Prezes Polskiej Akademii Nauk

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli skontrolowała Polską Akademię Nauk (PAN) w zakresie wykonania w 2011 r. planu finansowego.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 18 kwietnia 2012 r., stosownie do treści art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuję Panu Prezesowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie z zastrzeżeniami wykonanie w 2011 r. planu finansowego PAN.

Formułując ocenę pozytywną, wzięto pod uwagę: prowadzenie gospodarki finansowej zgodnie z planem finansowym zatwierdzonym przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Minister), zapewnienie ewidencyjnego wyodrębnienia wydatków finansowanych dotacjami budżetowymi udzielonymi z budżetu państwa w części 67 – Polska Akademia Nauk, dokonywanie wydatków na cele przewidziane w planie rzeczowo-finansowym z zachowaniem przepisów o zamówieniach publicznych.

Zastrzeżenia NIK dotyczą: nieterminowego zwrotu na rachunek Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) niewykorzystanej dotacji w kwocie 77,7 tys. zł, niedokonania zwrotu niewykorzystanych środków dotacji podmiotowej w kwocie 8,8 tys. zł, prowadzenia ksiąg rachunkowych niezgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości², nieterminowego

¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 82.

² Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223, ze zm.

sporządzenia sprawozdania finansowego za 2011 r. i rocznych sprawozdań w zakresie operacji finansowych.

1. Plan finansowy PAN zatwierdzony przez Ministra zakładał przychody własne i dotacje z części 67 budżetu państwa w kwocie ogółem 126.865 tys. zł (odpowiednio: 46.357 tys. zł, 80.508 tys. zł) oraz koszty, środki na wydatki majątkowe i środki przyznane innym podmiotom w kwocie ogółem 138.229 tys. zł (odpowiednio: 129.172 tys. zł, 6.274 tys. zł, 2.783 tys. zł).

Zgodnie ze *Sprawozdaniem z wykonania planu finansowego Polskiej Akademii Nauk za rok 2011* (sporządzonym w dniu 30 marca 2012 r. i rozpatrzonym przez Prezydium PAN w dniu 3 kwietnia 2012 r.) przychody własne i wpływy dotacji budżetowych wyniosły łącznie 124.793 tys. zł (odpowiednio: 44.285 tys. zł, 80.508 tys. zł), tj. 98,4% planowanych, zaś koszty, środki na wydatki majątkowe i środki przyznane innym podmiotom – łącznie 124.120 tys. zł (odpowiednio: 115.760 tys. zł, 5.577 tys. zł, 2.783 tys. zł), tj. 89,8% planowanych.

2. Otrzymane przez PAN dotacje z MNiSW w łącznej kwocie 80.508,2 tys. zł wykorzystane zostały w wysokości 80.414 tys. zł (99,9%).

Dotacja podmiotowa w kwocie 76.763,5 tys. zł, stanowiąca 95,3% dotacji budżetowych, wykorzystana została w kwocie 76.677 tys. zł. Z otrzymanej dotacji podmiotowej nie wykorzystano kwoty 86,5 tys. zł. Całkowita kwota niewykorzystania dotacji podmiotowej wynika m.in. z rozliczenia złożonego do MNiSW w dniu 15 marca 2012 r. oraz *Sprawozdania z wykonania planu finansowego Polskiej Akademii Nauk za rok 2011*.

PAN uzyskała dotację podmiotową klasyfikowaną przez Ministra w rozdziałach: 73010 – *Działalność organów i korporacji uczonych Polskiej Akademii Nauk*, 73011 – *Działalność pomocniczych jednostek naukowych i innych jednostek organizacyjnych Polskiej Akademii Nauk*, 73095 – *Pozostała działalność*. Dotacja podmiotowa uzyskana w ramach rozdziału 73010 została wykorzystana m.in. na: pokrycie kosztów związanych z zatrudnieniem kierownictwa PAN, uposażenia członków PAN, organizację Zgromadzeń Ogólnych PAN i posiedzeń Prezydium PAN, działalność Prezesa PAN i Kanclerza PAN oraz powoływanych przez nich zespołów doradczych, działalność korporacji uczonych (wydziałów, oddziałów, komitetów naukowych i problemowych, Komisji do Spraw Etyki w Nauce, Akademii Młodych Uczonych). Dotacja podmiotowa otrzymana w ramach rozdziału 73011 wykorzystana została głównie na działalność 22 spośród ogółem 26 jednostek PAN nieposiadających osobowości prawnej. Dotację klasyfikowaną w rozdziale 73095 przeznaczono głównie na działalność Kancelarii PAN i współpracę naukową z zagranicą, jak również na dotacje dla trzech międzynarodowych instytutów.

Badanie kontrolne wykorzystania środków dotacji podmiotowej w kwocie 37.183,9 tys. zł wykazało zgodne z planem przeznaczenie ich na finansowanie działalności 22 samodzielnych organizacyjnie jednostek PAN nieposiadających osobowości prawnej (17 pomocniczych jednostek naukowych i pięć innych jednostek organizacyjnych). Objęte kontrolą trzy postępowania w sprawie udzielenia zamówień publicznych, o wartości szacunkowej łącznie 597,1 tys. zł, przeprowadzono z zastosowaniem odpowiednich trybów i zasad wynikających z ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych³.

PAN zwróciła na rachunek MNiSW niewykorzystane środki dotacji podmiotowej w kwocie 77,7 tys. zł w dniu 1 lutego 2012 r., tj. po terminie określonym w art. 168 ust.1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁴, zobowiązującym do zwrotu niewykorzystanej części dotacji udzielonej z budżetu państwa do dnia 31 stycznia następnego roku. Skutkiem tego opóźnienia, zwrócone środki stają się dochodami budżetowymi roku 2012, zamiast zaliczenia ich na zwrot wydatków roku 2011.

Do dnia 4 kwietnia 2012 r. (do czasu zakończenia kontroli NIK) nie zwrócono na rachunek MNiSW pozostałej kwoty 8,8 tys. zł niewykorzystanej dotacji podmiotowej, do czego zobowiązywały przepisy art. 168 ust. 1 ustawy o finansach publicznych. Zgodnie z art. 168 ust. 3 ustawy o finansach publicznych od kwot dotacji zwróconych po terminie nalicza się odsetki w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, począwszy od dnia następującego po dniu, w którym upłynął termin zwrotu dotacji.

Dotacje celowe w łącznej wysokości 3.744,7 tys. zł wykorzystane zostały w wysokości 3.737 tys. zł, zgodnie z przeznaczeniem.

Dotację celową na wydatki majątkowe w kwocie 3.690,5 tys. zł wykorzystano w kwocie 3.682,8 tys. zł na realizację łącznie 11 zadań inwestycyjnych. PAN zwróciła na rachunek MNiSW niewykorzystane środki dotacji celowej na zadania inwestycyjne w wysokości 7,7 tys. zł w dniu 16 stycznia 2012 r., tj. w wymaganym terminie.

Dotację celową w kwocie 54,2 tys. zł na współfinansowanie programów realizowanych z udziałem środków europejskich wykorzystano w pełnej wysokości na przewidziany cel, tj. finansowanie kosztów realizacji projektu pn. *Pomorska Biblioteka Cyfrowa*, realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013.

³ Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, ze zm.

⁴ Dz. U. Nr 157, poz. 1240, ze zm.

3. Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia wiarygodność ksiąg rachunkowych PAN oraz ich zgodność z zasadami rachunkowości, a także skuteczność funkcjonowania systemu rachunkowości oraz kontroli zarządczej.

3.1. Na podstawie badania próby 126 dowodów księgowych o łącznej wartości 69.115,8 tys. zł, wylosowanych metodą monetarną⁵, stwierdzono, że wszystkie dowody zaksięgowane zostały po upływie okresów sprawozdawczych.

Według stanu na dzień 28 stycznia 2012 r. w księgach rachunkowych PAN zaksięgowanych było zaledwie 1.905 zapisów dotyczących operacji 2011 r. wynikających z 352 dokumentów, podczas gdy do systemu (tzw. bufora) wprowadzonych było 67.060 dokumentów. Do dnia 29 marca 2012 r. zaksięgowano ogółem 337.514 zapisów (o ponad trzysta tysięcy więcej). Żaden z miesięcznych okresów sprawozdawczych w 2011 r. nie został zamknięty do końca roku kalendarzowego, a tym samym nie wyłączono możliwości dokonywania lub zmiany zapisów w księgach rachunkowych po upływie okresu sprawozdawczego. Oznacza to niespełnienie wymogu bieżącego prowadzenia ksiąg rachunkowych, wynikającego z art. 24 ust. 1 oraz ust. 5 pkt 1 i 2 ustawy o rachunkowości.

3.2. Nie dokonano otwarcia ksiąg rachunkowych PAN na dzień 1 stycznia 2011 r., co stanowi naruszenie

art. 12 ust. 1 pkt 2 ustawy o rachunkowości, na podstawie którego księgi rachunkowe otwiera się na początek każdego następnego roku obrotowego w ciągu 15 dni od dnia zaistnienia tego zdarzenia.

3.3. W *Polityce (zasadach) rachunkowości w Polskiej Akademii Nauk*, wprowadzonej decyzją Prezesa PAN nr 8 z dnia 8 marca 2011 r., nie określono daty rozpoczęcia eksploatacji systemu informatycznego wykorzystywanego od 1 stycznia 2011 r. do prowadzenia ksiąg rachunkowych, co jest wymagane na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 3 lit. c ustawy o rachunkowości.

Zgodnie z art. 4 ust. 5 ustawy o rachunkowości, odpowiedzialność za wykonywanie obowiązków w zakresie rachunkowości określonych ustawą, w tym z tytułu nadzoru, ponosi kierownik jednostki.

4. W wymaganym terminie do końca marca 2012 r., wynikającym z art. 52 ustawy o rachunkowości, nie zostało sporządzone sprawozdanie finansowe PAN za 2011 r. Zgodnie z tym przepisem

⁵ Prawdopodobieństwo wylosowania dowodu księgowego jest proporcjonalne do wartości operacji.

kierownik jednostki jest zobowiązany do zapewnienia sporządzenia rocznego sprawozdania finansowego nie później niż w ciągu 3 miesięcy od dnia bilansowego. Według wyjaśnień złożonych przez Pana Prezesa po podpisaniu protokołu kontroli (w trybie art. 59 ust. 2 ustawy o NIK) sprawozdanie finansowe za 2011 r. zostało sporządzone w dniu 19 kwietnia 2012 r. (do wyjaśnienia załączono sporządzone z tą datą bilans oraz rachunek zysków i strat). Nieterminowe sporządzenie sprawozdania finansowego było skutkiem niezapewnienia bieżącego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

5. Nie dochowano obowiązującego terminu złożenia łącznych rocznych sprawozdań w zakresie operacji finansowych: Rb-UZ – sprawozdanie uzupełniające o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych
i Rb-UN – sprawozdanie uzupełniające o stanie należności z tytułu papierów wartościowych według wartości księgowej. Zgodnie z załącznikiem nr 8 do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 4 marca 2010 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych⁶, wymienione sprawozdania powinny być złożone nie później niż 52 dni po upływie okresu sprawozdawczego, tj. do dnia 21 lutego 2011 r., a złożone zostały w dniu 9 marca 2012 r.

Zgodnie z § 6 ust. 1 pkt 7 powołanego rozporządzenia, sprawozdania Rb-UZ i Rb-UN sporządza kierownik jednostki posiadającej osobowość prawną.

Przedstawiając Panu Prezesowi powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1) dotrzymanie obowiązujących terminów zwrotu niewykorzystanych środków dotacji budżetowych,
- 2) zwrot na rachunek MNiSW niewykorzystanej dotacji podmiotowej w kwocie 8,8 tys. zł (wraz z odsetkami),
- 3) zapewnienie bieżącego prowadzenia ksiąg rachunkowych,
- 4) sporządzanie sprawozdań finansowych w wymaganym terminie trzech miesięcy od zakończenia roku obrotowego,
- 5) przekazywanie sprawozdań w zakresie operacji finansowych w terminach wynikających z obowiązujących przepisów prawa.

Na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK proszę Pana Prezesa o przesłanie, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag

i wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych w celu ich realizacji lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, przysługuje Panu Prezesowi prawo zgłoszenia na piśmie, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, do dyrektora Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Najwyższej Izby Kontroli, umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń termin nadesłania informacji, o której mowa wyżej, liczy się zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji Najwyższej Izby Kontroli.

⁶ Dz. U. Nr 43, poz. 247